

ОСНОВНОТО И СПОРЕДНИТЕ ЗНАЧЕЊА НА ФУТУРСКИТЕ ФОРМИ ВО МАКЕДОНСКИОТ И СРПСКОХРВАТСКИОТ/ХРВАТСКОСРПСКИОТ ЈАЗИК

AVGUSTINA HAJDIĆ
Filozofski fakultet u Zadru
Faculty of Philosophy in Zadar

Primljeno: 1990-02-05
Received:

UDK/UDC: 808.66-56+808.61/.62-56
Stručni članak
Professional paper

Во статијата, прку анализи на примери од одбрани дела на македонски, српски, хрватски, босанско-херцеговски и црногорски писатели, се прави обид да се одреди основното, но и споредните значења на футурските форми во македонскиот (идно време, минато-идно време, идно-прекажано време и конструкциите од типот *ќе има/нема дојдено; има да дојде*) во однос на основното и споредните значења на футурските форми во срхр/хрср. јазик (футур I и футур II). Анализага покажува дека во овие јазици основното значење на футурските форми редовно претставува изразување идност, додека нивните споредни значења се многубројни и разновидни (сегашност, минатост, сèвременост, можба, заповед, сомнежње, претпоставка, обусловеност на дејството итн.).

Извршената анализа доведува до заклучокот дека битна компонента што ги поврзува овие два словенски јазици на нивото на футурските форми се токму значењата на овие форми, основното и, особено, споредните.

О. Вовед

Во индоевропските јазици, па според тоа и во словенските, категоријата на идност, футурот, за разлика од категориите на сегашност и минатост, се појавува во едно, релативно, поново време. Меѓутоа, словенските јазици, јужнословенските, од една и источните и западните словенски јазици, од друга страна, појавувањето на новата категорија не го «пречекале» на ист начин. Јужнословенските јазици, па според тоа и македонскиот и српскохрватскиот/хрватскосрпскиот јазик, за новата категорија, футурот, отвориле простор меѓу веќепостоечките глаголки форми, презентските и претеритните, за нови, одделни, тн. футурски глаголки форми (македонскиот за: *идното време, минато-идното време, идно-прекажаното време* и конструкциите од типот *ќе има/нема дојдено; има да дојде*, а срхр/хрср. јазик за *футурот I* и *футурот II*) кај кои глаголкиот вид е *ирелевантен* (исклучок е само футурот II во хрватската варијанта). Источните и западните словенски јазици пак прибегнале кон една веќепостоечка глаголка форма, презентот, и тоа претфективниот со што глаголкиот вид станал *релевантен* фактор.

Можеби токму заради ваквата состојба футурските форми заслужуваат да се разгледуваат со особено внимание, уште повеќе кога станува збор за нивните значења, основното и споредните. Семантичко-синтаксичката и функционалната страна на овие форми во двата, погореспоменати словенски јазици, на тој начин, се наметнува и со својата сложеност, но и со оној предизвик што не го остава истражувачот рамнодушен.

1. Основно значење

1.1. Идно време (*ќе + презент*)

Идно време, употребено во своето основно значење, во еден минимален контекст, без некакви посебни контекстуални услови, соопштува дејство што треба да настапи по даден момент, дејство кое *ќе* се врши или изврши во иднина. Основното значење на идното време е временско (темпорално), она на идност, на идно дејство. Меѓутоа, веднаш да кажеме дека тоа идно дејство кое го соопштува *идното време* може да се врши или изврши во еден точно одреден отсечок од иднината: *денеска попладне, вечерва, утре, наскоро* и сл. или *неодредено*, по некој даден момент:

¹ Во потамошниот текст: срхр./хрср.

(1) <i>Утре и јас ќе се припревам Турчин.</i>	/БК ₁ 11/
<i>Сутра ћу се и ја прерушнати у Турчина.</i>	/БК ₂ 7/
(2) <i>Вечерва месечината ќе падне.</i>	/БК ₁ 184/
<i>Вечерас ќе пасти Месец.</i>	/БК ₂ 46/
(3) <i>Скоро ќе биде мртва ноќ.</i>	/СЈ ₃ 171/
<i>Скоро ќе бити мртва ноћ</i>	/СЈ ₄ 136/
(4) <i>Напролет ќе наполни дваесе.</i>	/СЈ ₃ 136/
<i>У пролеће ќе паупити двадесет.</i>	/СЈ ₄ 136/
(5) <i>Утре ќе ви кажам друг мариџет.</i>	/ТГ ₁ 359/
<i>Сутра ћу вам казати други мајсторлук</i>	/ТГ ₂ 21/
(6) <i>Драги мој, таму ќе ти ја дадам љубовта своја.</i>	БК ₁ 6/
<i>Драги мој, овде ћу ти дати љубав своју.</i>	/БК ₂ 4/

Во примерите 1—5 идното дејство ќе се случи во одреден иден отсек од времето: *утре, вечерва, скоро, напролет*. Во 6. пример идното дејство ќе се случи во едно неодредено идно време.

1.2. Минато-идно време (ќе + имперфект)

Оваа глаголска форма соопштува минато дејство што се одредува како идно од гледна точка на некој друг минат момент, бидејќи цеди по него или дејство кое е идно но не во однос на моментот на зборувањето, сегашноста, туку во однос на минатото. Меѓутоа, временското (темпоралното) значење на оваа глаголска форма не покажува независност од контекстот, од определени контекстуални услови во онаа мера како што е тоа случај со *идното време*. Дали, според тоа, темпоралното значење е и основното значење на оваа футурска глаголска форма кога се има предвид дека значењето на истата не се пројавува во минимум контекст, односно е обусловено од контекстот? Ова прашање произлегува од примерите што ги наведувам:

(7) <i>Најпосле ја зеде пушката и не гледајќи во тој, во чин зеници ќе видеше страв, и омраза, му ја стисна раката на воденичарот.</i>	/СЈ ₃ 167/
<i>Најзад је узео пушку и не гледајући у оног у чијим зеницама је видео страх и мржнју, стисну руку воденичару.</i>	/СЈ ₁₅₆ /
(8) <i>Нисдна што ќе најдеше не му се допаѓање.</i>	/БГ ₁ 267/
<i>Ниједна од оних које је налазно не би му се допала.</i>	/БГ ₂ 255/
(9) <i>Ќе премалеше човек од смењс кога ќе се растрчаа.</i>	/МФ ₁ 8/
<i>Човек би малаксао од смења, кад би се они растрчали.</i>	/МФ ₂ 20/
(10) <i>Кога човек ќе го сретнеше тој поглед, тогаш ништо умно не можеше да смисли.</i>	/ЖЧ ₁ 262/
<i>Кад би човек срео тај поглед, тада ништа паметно није могло да се мисли.</i>	/ЖЧ ₂ 250/
(11) <i>Додека ќе се искачевме до лозјата, ете го часот за на конференција.</i>	/ЖЧ ₁ 260/
<i>Док бисмо се попели до винограда, ето заказаног сата за конференција.</i>	/ЖЧ ₂ 248/
(12) <i>За малку младичот ќе влезеше прв.</i>	/МЈ ₁ 105/
<i>За мало да тај младић уђе први.</i>	/МЈ ₂ 148/

- (13) *Просто ќе ги пресечев на две.* /СИ₁ 109/
Просто, пресекао бих их напола. /СИ₂ 151/
 (14) *Освен тоа, што ќе речеше Ана?* /СЈ₁ 75/
Сем тога, што ќе реџи Ана? /СЈ₂ 71/
 (15) *Долго бабичката ќе прикажуваше, но дамкавиот № приоѓа и замислено*
ја прашува кај ќе
ноќева. /СЈ₃ 160/
Дуго бакица прича, али пегави јој прилази и замислено је пита где ќе нојити. /СЈ₄ 149/

Минимален контекст во кој се пројавува темпоралното значење на минато-идното време ни се илустрира низ примерите 12—14 кои како такви се далеку помалубројни во однос на оние бо кои е јасна обусловеноста на одреденото значење на оваа футурска глаголска форма од контекстот. Таква зависност од контекстот ни илустрираат сите останати примери: 1—11 и 15.

1.3. Идно-прекажано време (ќе =перфект, поретко ќе + плпф.)

Оваа футурска глаголска форма служи, како што тоа го покажува и нејзиниот назив, за прекажување на дејства соопштени со идното или минато-идното време. Велиме за »прекажување«, а не »кажување« зашто идното или минато-идното дејство искажамо со оваа глаголска форма не е доживеано како такво, ние не можеме да го посведочиме, туку ни е соопштено од други, го доживуваме посредно, го прекажуваме чуеното, соопштеното. Прекажувајќи ги идното и минато-идното време во сите нивни значења, па според тоа и во нивното основно, темпорално, значење, произлегува дека основното значење и на оваа футурска форма е темпоралното, она на искажување идност, па макар и како недоживеана:

- (16) *Ќе правел железна гемија, ќе одел до она вода од кајшто*
извира сонцето. /СЈ₃ 178/
Хтео је да сагради гвоздену галију и да иде до оне воде из
које сунце извира. /СЈ₄ 168/
 (17) *Ќе му ги изваделе цревата, срцето цигерите и потоа ќе го*
зашиеле. /МФ₁ 25/
Извадили би му црева, срце, цигерицу и затим би га
ушили. /МФ₂ 36/
 (18) *Најден кога би знаел сигурно ќе оставел пари.* /ПА₁ 229/
Најден, кад би знао, оставио би паре. /ПА₂ 84/
 (19) *Имало човек од кај нас кој веднаш ќе тргнел за Долна*
Долина. /МФ₁ 419/
Један наш човек одмах [ќе] кренути за Доњу Долину. /МФ₂ 397/

Бо примерите 16 и 19 идно-прекажаното време прекажува дејство соопштено со идно време (ќе прави, ќе оди, ќе тргне), а во примерите 17—18 дејство соопштено со минато-идно време (ќе извадеа, ќе оставеше).

1.4. Конструкцијата од типот ќе има/нема дојдено има значење на идна резултативност. Формата ќе има/нема дојдено значи дека дејството изразено со глаголската придавка во среден род дојдено (од глаголот дојде) се претпоставува дека ќе се изврши до еден одреден момент во иднина. Оваа конструкција постои наспоредно со формите на идното време (ќе имам дојдено

— *ќе дојдам*), минато-идното време (*ќе имав дојдено* — *ќе дојдев*) и идно-прекажаното време (*ќе сум имал дојдено* — *ќе сум дошол*) поради кое е можна и меѓусебна замена иако само во случај кога станува збор за идно дејство кое е временски *нефиксирано*. Во спротивно, замената не е обична. Меѓутоа да кажеме дека оваа конструкција не е карактеристична за македонскиот пишан јазик — повеќе е застапена во *живиот* говор.

1.5. Конструкцијата од типот *има да дојде* е сè уште жива, но во прилично ограничена употреба. Наспрема стандардната форма на идното време *ќе дојдам* формата *има да дојдам* е стилски маркирана:

(20) **Има да се прикажува.** /КЧ₁ 256/

Ваквата конструкција значи и *треба* и *ќе*.

1.6. Футур I

Футурот I се јавува како основна глаголска форма во утурската сфера со која се означува дејство во обична временска смисла. Нејзиното основно значење е да одбележи апсолутивно дејство што се случува или *ќе* се случи, што се врши или *ќе* се изврши во иднина:

(21) <i>Ништа ме неће изненадити.</i>	/МС ₁ 16/
<i>Ништо нема да ме изненади.</i>	/МС ₂ 22/
(22) <i>Отац ќе га разбаштинити.</i>	/МС ₁ 23/
<i>Татко ми ќе го исклучи од наследството.</i>	/МС ₂ 30/
(23) <i>Засновавемо горе базу.</i>	/МЛ ₁ 51/
<i>Ќе засноваме горе база.</i>	/МЛ ₂ 19/
(24) <i>Срушићу се.</i>	/ДК ₁ 81/
<i>Ќе се срушам.</i>	/ДК ₂ 71/
(25) <i>Доживејемо потпун пораз!</i>	/ДК ₁ 154/
<i>Ќе доживееме полн пораз!</i>	/ДК ₂ 147/
(26) <i>Похвалиће се да ме прешао, а ја нећу да дозволим да ме пређе.</i>	/МЛ ₁ 259/
<i>Ќе се пофали дека ме надитрил, а јас нема да дозволам да ме надитри.</i>	/МЛ ₂ 224/

1.7. Футур II

Футурот II е една од двете основни глаголски форми во срхр./хрсп. јазик (покрај *футурот I*) со која се обележува *идност*. Дејството што се искажува со оваа глаголска форма е, главно, *идно* кое е врзано за некое друго вистински или привидно *идно* дејство. Оваа временска врзаност на *футурот II* за некое друго *идно* дејство претставува негова специфичност која е особено присутна кога оваа глаголска форма е употребена временски (темпорално). Основното значење на *футурот II*, според тоа, е временското, зашто оваа глаголска форма изразува поврзување со некое *идно* дејство или состојба, сеедно дали е искажана или само замислена:

(27) <i>Шта ћеш рећи друговима кад те буду питали?</i>	/МЛ ₁ 230/
<i>Што ќе им кажеш на другарите кога ќе те прашаат?</i>	/МЛ ₂ 196/
(28) <i>Касније, кад будем размишљао о томе, он ќе то сматрати тренуцима изузетне слабости и малодушности.</i>	/ДК ₁ 313/

- Подоцна, кога ќе размислува за ова, тој ќе го смета тоа за мигови на исклучива слабост и малодушност. /ДК₂ 309/
 (29) *Bit će to slavan dan, kad budemo čitali moja »djela«, kao u starim zlatnim vremenima.* /LGK 70/
 (30) ПРЕДСЈЕДНИК: [...]: *Разговараћемо о томе кад се будемо враћали у град.* /МЈа 245/

2. Споредни значења

Својство што ги поврзува футурските форми во обата јазика е фактот дека истите, покрај своето основно поседуваат и споредни (маргинални) значења. И додека употребувањето на една глаголска форма во нејзиното основно (централно) значење претпоставува воспоставување директна врска меѓу субјектот на дејството и објективната содржина на реалната стварност во сешноста, минатото или иднината, употребувањето на глаголската форма во нејзиното споредно (маргинално) значење претпоставува застапување на некоја друга глаголска форма во нејзиното основно (централно) значење.

Футурските форми во македонскиот и срхр./хрспр. употребени во своето споредно значење може да искажат:

2.1. Минато дејство

2.1.1. *Идно време*: може да се употреби наместо минато време (аорист, имперфект, перфект) ако едно стварно минато дејство се очекува, се претпоставува дека ќе се случи во иднина:

- (31) *Јале, пиле и се веселеле гостите, кога во еден момент ќе стане домаќинот и вака ќе им наздрави ...*²
 (32) *Пишувал што пишувал, кога ќе застане и ќе се замисли.*
 (мој пример)

2.1.2. *Футур I*: со оваа глаголска форма може да се искаже и релативна идност која обично се однесува на минатото:

- (33) *Свашта причају ... рећи ће једаред Матија.* /ИС 353/
 (34) *Кресне очима, па ће тек матери, која је била неписмена:*
Ама, Нано ... /ИС 349/

2.1.3. *Футур II*: може да искажува дејство кое во однос на некој иден момент се вршело или извршило во минатото:

- (35) *Što bude bog dao!*
 (36) *Da budem vidio tebe, ne bi tako ušinio.*
 (37) *Ako lugar ne bude ostrugo — šmrkće Redžo.*
 (38) *Da ne bude kuda utekao s onim povcima.*³

² Примеров е позајмен од: Блаже К о н е с к и, *Граматика на македонскиот литературен јазик*, дел I и II, Скопје, 1967, стр. 497, т. 446.

³ Примерите под бр. 35, 36 и 38 се позајмени од: Miroslav K r a v a r, »Futur II. u našem glagolskom sistemu«, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, I, 1959—1960, str. 34, а примерот под бр. 37 од: Ksenija M i l o š e v i ć, *Futur II i sinonimski oblici u savremenom književnom jeziku*, Sarajevo, 1970, str. 97.

Токму во односите прикажани во примерите 35—38 има во срхр./хрср. најмногу разлики на нивото на варијатските, стилските и дијакроничните спротивности.

2.2. Повторливо дејство

2.2.1. *Идно време*: може да искаже дејства што се повторуваат последователно или по некој обичај:

- (39) **Ќе истера така еден ред делкање, па ќе клекне, ќе го замржи едното око ...** /ПА₁ 15/

2.2.2. *Минато-идно време*: и оваа глаголска форма може да искаже едно повторливо, уобичаено дејство:

- (40) **Ќе играше карти, ќе скиташе по местата и дома ќе се враќаше ноќе многу доцна.** /МФ₁ 12—13/

2.2.3. *Идно-прекажано време*: оваа глаголска форма може да прекажува и повторливи дејства:

- (41) **И Јоше ќе гледал и ќе плачел над дупката како над рана што никогаш нема да заздравее.** /ПА₁ 17/

2.3. Претпоставка

2.3.1. *Идно време*:

- (42) **Колку години има девојчево? —
— Ќе (да) има околу петнаест.** (мој пример)

2.3.2. *Минато-идно време*:

- (43) **Ќе да беше обичај во Италија, секој војник да се обиде да се изјази на дрвото.** /МФ₁ 291/

2.3.3. *Идно-прекажано време*:

- (44) **Жена од тие работи не се плаче, туку ќе да дознала мајка № ...** /МФ₁ 489/

2.3.4. *Футур I*:

Gotova se budućnost najčešće izriče relativno, i to tako da se odnosi na prošlost, te se njome bez pune sigurnosti tvrdi nešto o zbivanju koje je u prošlosti proizvelo neko stanje.⁴

- (45) **Биће да му је тек нека својта.** /МЛ₁ 49/

Gotova se budućnost u hrvatskom književnom jeziku izriče vrlo rijetko, i to samo kad se u vezi s njom osjeća potreba za velikom izričitosti. Stoga joj je prisutna stilска vrijednost brižljive dorečenosti.⁵

⁴ Radoslav K a t i ĉ i ć, *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika: nacrt za gramatiku*, Zagreb, 1986, str. 63, t. 159.

⁵ П. д., * стр. 63, т. 160.

* П. д. — и(риведеното) д(ело) — оп. цит.

2.4. Блага заповед, молба:

2.4.1. *Идно време*: нијанса на заповед (блага) или молба може да се искаже со оваа глаголска форма, зашто извршувањето на заповедта или молбата ќе се случи во иднина:

- (46) *А сега, ќе проштавате што ќе мораме да ве оставиме уште извесно време сам?* /КЧ₁ 280/

2.4.2. *Футур I*:

- (47) *Допењеш ми мало воде?* (мој пример)

2.5. *Обусловено дејство*

2.5.1. *Идно време*: искажува дејство обусловено од реален:

- (49) *Ако сакаш, и чучурлига ќе ти фатам.* /СЈ₃ 154/

или иреален услов:

- (50) *Да може и небото ќе го урне.* /ПА₁ 31/

2.5.2. *Минато-идно време*: искажува иреално обусловено дејство:

- (51) *Трена сигурно ќе умреше, ако не беше жетвата токму во огнот.* /МФ₁ 381/
(52) *Ќе дојдев, рече, да не ми беше војникот дома.* /МФ₁ 107/

2.5.3. *Идно-прекажано време*: прекажува и реално:

- (53) *... ако потрае вака, ќе умрел од убавина.* /МФ₁ 209/
(54) *... времето ќе нè згмечело, велат, ако не се учи.* /ВМ 45/

и иреално обусловено дејство:

- (55) *Можеби ќе било сè добро да не се вратила еден ден назад српската војска* /КЧ₂ 233/
(56) *Тие да биле арни не ќе дојделе* /ПА₁ 250/

2.5.4. *Футур I*: искажува реално обусловено дејство:

- (57) *Ако се тако настави даље, одред ќе се потпуно деморалисати и пропасти.* /ДК₁ 63/
(58) *Допићу вечерас у текију, ако ти нећу сметати.* /МС₁ 69/
(59) *Ако га сада убијемо, још ќе га прогласити за јунака ...* /МЈ₁ 101/

2.5.5. *Футур II*: искажува реално обусловено дејство:

- (60) *„, ако будем правила неку узбуну, он ќе главом да плати.* /ДК₁ 348/
(61) *Пријавићеш ме ако будеш мислио.* /МС₁ 48/

Употребата на футурот II во иреални условни реченици е карактеристика на архаичен израз:

(62) *Da ne budem vjeru pogazio, ti ga, care, ne bi vidio.*⁶

2.6. Сèвременско значење (Гномски футур):

2.6.1. Идно време:

(63) *Кој се моча, нокс , в река, ќе му умре мајката.* /ПА₁ 17/

2.6.2. Футур I:

(64) *Podmuklo pseto najprije će ujesti.*⁷

2.6.3. Футур II:

(65) *Kad se svi uhvate, onda onaj pusti slamke, pa se ljube, ko se s kim bude uhvatio.*⁸

2.7. Сомневање, изненадување, потсмев, презир, иронија, пакост

2.7.1. Идно-прекажано време: ваквото споредно значење во македонскиот јазик може да се искаже само со оваа глаголска форма:

(66) *Ќе издржи, како не ќе издржела, зошто е жена.* /ТГ₃/

2.8. Други значења (специфични изрази)

2.8.1. Идно време: може да искаже почеток на дејство:

(67) *Ќе земе да делка, а секирата стои чипаво.* /ПА₁ 43/

задолжително дејство:

(68) *Ќе бара и плевање ... и ќе бара жниње и вење на житото.* /ПА₁ 41/

неизбежно дејство:

(69) *Ќе не уриваат што ќе не уриваат, ама да биде барем по нас,* /ЦС 134/

⁶ Ksenija Milošević, п. д., стр. 121.

⁷ Radoslav Katičić, п. д., стр. 63. т. 156.

⁸ Miroslav Kragar, П. с.,** стр. 35.

** П. с. — (приведената) с(татија) — оп. лит. или цит. чл.

3. Наместо заклучок

На основа на изнесените примери, ако истите се анализираат со поголема студиозност, сметаме дека претставата за основното и споредните значења на футурските форми во македонскиот и срхр./хрср. јазик ќе биде по потполна и појасна. Во оваа мера во која се сега анализирани бројните примери, истите побудуваат доволно љубопитатно за нивна поголема разработка.

УПОТРЕБЕНИ КРАТЕНКИ — ИЗВОРИ НА ПРИМЕРИ

- БГ₁ Богомил Ѓузел, *»Машина за пишување«* во: МП.
 БГ₂ Богомил Ѓузел, *»Писаћа машина«* во: СМП.
 БК₁ Блаже Конески, *Лозје*, Скопје, 1967.
 БК₂ _____, *Биноград*, Београд, 1969.
 ВК₁ Владимир Костов, *»Игра«* во: МП.
 ВК₂ _____, *»Игра«* во: СМП.
 ДР *Драме (избор), Савремена књиж. народа и народности БиХ у 50 књига, књ. 49, Сарајево, 1984/1985.*
 ДС *Димитар Солев, »Кружно патување на сенката«* во: МП.
 ДК *Добрица Ѓосић, Далечно је сонце*, Београд, 1962.
 ДК₂ *Добрица Ѓосиќ, Далечу е сонцето*, Скопје, 1970.
 ЖЧ₁ Живко Чинго, *»Орден«* во: МП.
 ЖЧ₂ _____, *»Орден«* во: СМП.
 ИГК *Ivan Goran Kovačić, Pisma, Zagreb, 1983.*
 ИС *Исидора Секулић, Мој круг кредом (изабрана писма)*, Београд, 1984.
 КЧ₁ Коле Чашуле, *»Вител«* во: Драма, Скопје, 1984.
 КЧ₂ _____, *»Обична приказна«* во: Раскази, Скопје, 1978.
 МЈа *Мирослав Јанић, »Коло«* во: ДР.
 МЈ₁ Мето Јовановски, *»Човекот во сина облека«* во: МП.
 МЈ₂ _____, *»Човек у плавој одеси«* во: СМП.
 МЛ₁ *Михаило Палић, Лелејска гора, Сарајево, 1973.*
 МЛ₂ *Михаило Палић, Лелејска гора, Скопје, 1969.*
 МР *Македонски раскази, избор Петар Т. Бошковиќ, Скопје, 1979*
 МС₁ *Меша Селимовић, Дервиш и смрт, Београд, 1969.*
 МС₂ *Меша Селимовиќ, Дервишот и смртта, Скопје, 1972.*
 МФ₁ *Методија Фотев, Селаши и војници, Скопје, 1969.*
 МФ₂ _____, *Селаши и војници, Нови Сац, 1977.*
 ПА₁ *Петре Андреевски, Пирсј, Скопје, 1987.*
 ПА₂ *Петре Андреевски, Pirika, Zagreb, 1983.*
 СИ₁ *Србо Ивановски, »Кошула«* во: МП.
 СИ₂ _____, *»Кошула«* во: СМП.
 СЈ₁ *Славко Јаневски, »Улица«* во: Улица, Кловнови и луѓе, Скопје, 1976.
 СЈ₂ _____, *»Улица«* во: Улица, Кловнови и луѓи, Скопје, 1971.
 СЈ₃ _____, *»Кловнови и луѓе«* во: Улица, Кловнови и луѓе, Скопје, 1976.

- СЈ₄ _____, »Кловнови и људи«, во: Улица. Кловнови и људи, Скопје, 1971.
- СМП Савремена македонска приповетка, избор Петар Т. Бошковски, Нови Сад, 1978.
- ТГ₁ Ташко Георгиевски, »Време на молчење« во: Црно семе I, Време на молчење, Скопје, 1987.
- ТГ₂ _____, Доба, ђутње, Нови сад, 1980.
- ТГ₃ _____, »Зимски ветар« во: Црно семе II. Зимски ветар, Скопје, 1987.

*Avgustina Hajdić: OSNOVNO I SPOREDNA ZNAČENJA FUTURSKIH
OBLIKA U MAKEDONSKOM I
SRPSKOHRVATSKOM/HRVATSKOSRPSKOM JEZIKU*

S a ž e t a k

U članku se, analizom primjera iz odabranih djela makedonskih, srpskih, hrvatskih, bosansko-hercegovackih i crnogorskih pisaca, pokušava odrediti osnovno i sporedna značenja futurskih oblika u makedonskom (idno vreme, minato-idno vreme, idno-prekazano vreme, te konstrukcije tipa ke ima/nema dojde-no; ima da dojde) u odnosu na osnovno i sporedna značenja futurskih oblika u srpskohrvatskom/hrvatskosrpskom jeziku (futur I i futur II). Analiza pokazuje da je u ovim jezicima osnovno značenje futurskih oblika, redovito izražavanje budućnosti, dok su sporedna značenja mnogobrojna i raznorodna (sadašnjost, prošlost, svevremenost, molba, zapovijed, sumnja, pretpostavka, uvjetovanost radnje itd.).

Izvršena analiza dovodi do zaključka da su bitne komponente koje povezuju dva slavenska jezika na razini futurskih oblika upravo značenja ovih oblika, osnovno i, posebno, sporedna.

Augustina Hajdić: THE FUNDAMENTAL AND SUBORDINATE MEANINGS OF FUTURE FORMS IN MACEDONIAN AND SERBOCROATIAN/CROATOSERBIAN

S u m m a r y

Through an analysis of samples from selected works by Macedonian, Serbian, Croatian, Bosna-Hercegovinian and Montenegrin authors, the article makes an attempt to determine the fundamental and subordinate meanings of the future forms in Macedonian (*idno vreme, minato-idno vreme, idno-prekažano vreme*, and the constructions of the type *ke ima/nema dojdeno; ima da dojde*) in relation to fundamental and subordinate meanings of future forms in the Serbocroatian/Croatoserbian language (Future tense I and Future tense II). The analysis shows that the basic meaning of future tenses in these languages is regularly the expression of the future while subordinate meanings are numerous and manifold (the present, the past, relating to all time, requests, commands, suspicion, supposition, the conditionality of actions, etc.)

The analysis leads to the conclusion that the essential component connecting these two Slavic languages on the level of future forms is precisely the fundamental and, in particular, the subordinate meaning of these forms.